modus ſacerdotii adveniens alteri perſonarum ſtatim præbeat exceptionem: utpote nequaquam nuptiarum exiſtente ſpe [1]. §. 2. Si vero tranſire contigerit annale tempus: damus quidem perſonæ huic accipere quod relictum eſt: non abſolute tamen, nec ſimpliciter: ſed ſi quidem immobilis fuerit res, non aliter hanc accipere, niſi juratoriam cautionem expoſuerit, & ſuppoſuerit ſuas res (hoc quod tacite ex hac lege damus) *ut ſi ad ſecundas venerit nuptias, reddat quod datum eſt, tale quale percepit reſtituens, & quos accepit in medio fructus* [2].

§. 3. Si vero mobilis fuerit res: ſi quidem idoneam habeat ſubſtantiam perſona volens accipere, dari quod relictum eſt ſub eadem cautione & iiſdem hypothecis. Sed ſi quidem aliquid aliud mobilium fuerit: tale reſtitui, quale recepit, aut diminutionis medeatur partem.

§. 4. Si vero pecuniæ [3] fuerint etiam cum uſuris [4], quas inde percipere valuerit: jurejurando reſtituentis hoc judicando. Si vero non mutuaverit quidem, ſed uſus eſt: tertiæ [5] centeſimæ reddat uſuras.

§. 5. Si vero non [6] valde locuples fuerit: etiam fidejuſſorem hunc exigi. Si autem non valuerit fidejuſſorem dare, tunc ſub juratoria [7] cautione, & hypotheca (ſecundum quod dictum eſt) ſuarum rerum accipiat quidem quod relictum eſt. §. 6. Mox autem, ut ad ſecundas nuptias venerit, hoc ab eo qui dedit, vindicetur, apud [8] quamcunque apparuerit perſonam, tanquam ſi ab initio neque datum fuiſſe videretur, quod in omni reſtitutionis caſu, ſive mobile ſive immobile ſit quod futurum eſt reddi, valere ſancimus. §. 7. Si vero aurum [9] fuerit quod relinquitur: minus idonee vero ſe habeat ad fidejuſſionem: & neo ipſe dignus ſit cui hoc credatur: manere quidem apud illum a quo relictum eſt: tertiam [10] vero centeſimæ ejus uſuram præſtari: quam usque tunc ſolvat, donec aut ſecundas ille contrahat nuptias (quando & reſtitutio præſtitarum uſurarum ſuſcipiet facultatem) aut fiat manifeſtum nullatenus poſſe iſtum ad nuptias pervenire, ſive ſecundum modum ſacerdotii (tunc enim ei dabit quod relictum eſt) ſive [11] morte: accipient enim hoc omnino ejus heredes, nihil neque de datis uſuris reddentes.

§. 8. Hanc ipſam autem introducimus obſervantiam & eundem intellectum, etiamſi [12] non conjuges alterutris ſub tali reliquerint conditione: ſed aliquis alius extraneus ſive viro ſive mulieri ſub tali conditione dari quid voluerit, ſcilicet fortuitorum [13] caſuum: ſecundum ſuam naturam, lege ſuper his tam in præſtandis quam in reſtituendis conſervata. Hæc igitur ex jam nuper factis a nobis occaſione Juliæ Miſcellæ conſtitutionibus retribuimus: alia vero ſint firma ſecundum terminos & caſus ſecundum quod hæc expoſuimus. §. 9. Præfatæ autem a nobis obſervationes dentur, (ſi inſtitutionis ſit pars [14] aut legatum) heredibus aut ſubſtitutis, aut illis a quibus hæc relicta ſunt: ſi quidem mortis cauſa donatio: omnino heredibus. Si vero ex aſſe ſecundum talem conditionem conſcribatur quis heres: ſubſtitutis ſi fuerint, aut omnino iis qui ab inteſtato vocantur ad hereditatem, hujuſmodi obſervationes præſtentur, ut undique lex habeat propriam perfectionem: niſi [15] forte teſtator & hoc præcipiat, dicens licentiam habere eum cui dereliquit, ſive per inſtitutionem particularem, ſive ex aſſe, aut per legatum vel fideicommiſſum, ſive per mortis cauſa donationem, & accipere quod relictum eſt, & nullam cautelam dare: tunc enim ſequenda eſt defuncti voluntas. ſtudii enim noſtri eſt, defunctorum conſervare [16] ſecundum legem voluntates.

CAP. XLV.

De adminiſtratione donationis propter nuptias. Idem dictum fuit ſupra Novell. 2. cap. 4.

ET [17] quia parum antea de cautela rerum ediximus, & Leonis novimus divæ memoriæ conſtitutionem [18] de ſecundis nuptiis, ſi ad eas veniens mulier non valeat dare fidejuſſionis cautelam, quia filiis reſtituat res, tertiam partem centeſimæ accipere: nos cauſam adhuc melius ab ea conſtituimus, illius ſuper hoc ſtatutis competentem adjicientes ſubdiviſionem. §. 1. Et ſancimus (hoc quod pridem [19] a nobis in quadam dictum eſt conſtitutione) ut ſi quis [20] offerat [21] res propter antenuptialem donationem: ſiquidem omnes immobiles conſtitutæ ſunt, maneat earum uſus apud matrem ad ſecundas venientem nuptias: & eadem hæc eligat, & non recuſet, neque [22] exigat a filiis pro æſtimatione earum uſuras: ſed diligentiam earum habeat ſecundum quod lex dat uſus dominis conſtitutis: conſervet autem hæc ſecundum leges filiis ſuperſtitibus: aut ſi omnes moriantur, ſecundum noſtram legem caſu filiorum non exiſtentium, matri reliquo remanentibus filiorum heredibus conſervando. §. 2. Si vero univerſa conſtituta eſt forte in pecuniis [23], aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio: tertiam partem uſurarum accipiente matre, cum prius ſancita cautela non exigi a filiis aurum, niſi forte ſine invidia ſit viri facultas, & habeat aurum & argentum, & veſtes, & quicquid conſcriptum eſt matri: damus etenim tunc electionem matri, ſi velit res accipere, & dare fidejuſſoriam cautionem, ſive prædictas accipere uſuras: dicimus autem ex tertia parte centeſimæ tam ſecundum anteriores leges, quam etiam ſecundum noſtras. §. 3. Si vero permixtæ ſint res, & donatio tam in pecuniis quam in immobilibus rebus ſit, immobiles quidem omnino manere apud matrem: propter quod alimenta habeat exinde: in rebus vero mobilibus illa tenere, quæ pridem ſancivimus, ſi contigerit in mobilibus rebus omnia antenuptialis donationis eſſe conſtituta: providente muliere quod non negligat immobilia, neque imminuta hæc faciat, ſed qualia accepit, reſtituat.

CAP. XLVI.

De ſucceſſione [24] matrum in bonis filiorum pro qua parte fiat, & quomodo.

HInc [25] nos alia evocat ratio quæ de filiorum ſucceſſione eſt: quam accipient quæ ad ſecundas veniunt nuptias. Jampridem enim de his ſcripta eſt lex a nobis ad Hermogenem [26] glorioſæ memoriæ magiſtrum ſacrorum noſtrorum factum officiorum reſcripta, Beliſarii glorioſi præcedens [27] conſulatum, ſeptimo decimo Kal. Aprilis, per quam ſancivimus matres ad filii non relinquentis liberos, cum ejus qui mortuus eſt fratribus, ſine cautione vocari ſucceſſionem: & ejus cum uſu etiam proprietatem habere firmam: ſive priuſquam heres relinquatur, ſive poſtea ad ſecundas venerit nuptias: auferentes leges quæ de his contrarium quid præcipiebant. † Hanc autem noſtram ſanctionem firmam etiam modo manere ſuper ſolas perſonas parentum, quæ dudum ad ſecundum venerint matrimonium, ſancimus: & quaſdam propriorum accipientes filiorum, firme ei ſervantes, & ſecundum deinceps tempus: ſive ante nuptias, ſive poſt nuptias hereditatem in eas filii deſcendiſſe contigerit. † De his autem quæ poſt hæc ad ſecundum veniunt virum, ita nobis præſens lex diſponatur, & ſanciatur. Ergo neceſſe eſt filio moriente, ſive maſculo, ſive fœmina, ſive teſtatus moriatur, ſive etiam ſine hoc: interim ea, quæ ex teſtamento ſunt dicentes, ita ad ordinem qui ab inteſtato eſt, veniamus. §. 1. Si igitur legitime filius teſtatus [28] fuerit, & relinquat matri ſubſtantiam, ſive partem ejus aliquam: hanc illa accipiat per ſcripturam (quia ubique cuſtodire morientium [29] volumus voluntates) & habeat quod dimiſſum eſt, aut datum, & ſecundum proprietatem, & ſecundum uſum. Sicut enim licebat relinquere alicui extraneorum, & nihil heredi ſecundæ mulieris nocebant nuptiæ: ita & matri relinquens, ſive inſtitutionem [30], ſive legatum, recte derelinquat & dominium, & uſum, ſive [31] ex rebus quæ extrinſecus advenerunt, fuerit facultas, ſive ex paternis: nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus.

§. 2. Si autem inteſtatus [32] filius moriatur jam ad ſecundas veniente matre nuptias, aut poſtea veniente: vocetur [33] quidem & ipſa cum filii aut filiæ fratribus [34] ſecundum noſtram conſtitutionem ab inteſtato ad ejus ſucceſſionem. Sed quanta [35] quidem ex paterna ſubſtantia ad filium pervenerunt, eorum ſolummodo [36] habeat uſum ad ſecundas omnino, ſive prius, ſive poſtea veniens nuptias: in reſiduis vero omnibus rebus, quæ aliunde erant filio præter paternam ſucceſſionem, veniat ſecundum vocationem noſtram, quam ſtatim dicemus, quadam correctione & ea indigere. Et hæc dicimus in rebus quæ extra [37] nuptialem donationem ſunt. Quæ enim in illis ſancita ſunt a nobis, & a Leonis divæ memoriæ conſtitutione [38], integra conſervamus: in quibus ſolum mater habeat uſumfructum. §. 3. Sed in aliis rebus hæc ſancimus, & deinceps ipſi tradimus quæcunque poſt nuptialem donationem ſunt a patre venientia filio, aut ex aliis cauſis, tam ex teſtamento, quam ab inteſtato ſucceſſionibus: ratione contra [39] ingratos filios undique & ſuper iſtis rebus, ſervata, quando manifeſtæ [40] cauſæ ingratitudinis demonſtrantur: aliorum omnium, quæ de ſucceſſionibus dicta ſunt parentum in filiis, aut filiorum in parentibus, intactis manentibus. §. 4. Ingratitudinem autem hic conſideramus, non ſolum ad matrem ſecundum pridem a nobis dictum: ſed etiam adverſus [41] eundem ipſum fratrem defunctum.

CAP. XLVII.

ET quoniam ſcimus multas fratribus [42] ad invicem factas contentiones: illum ſolum, tanquam [43] ingratum circa fratrem effectum, participari hoc lucrum non concedimus qui [44] mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inſcriptionem [45], aut ſubſtantiæ ei properavit inferre jacturam: ejus enim portio tam ad reliquos fratres, quam ad matrem veniat. Et hæc lex ſupra filiorum ſucceſſionibus, quibus cum matre ſuccedunt filii, maneat, illam quæ a nobis facta eſt ſubdiviſionem introducens iis, quæ futuro tempore matrimonio ſecundo ſunt ſocianda viris. Quæ enim jam ad ſecundum matrimonium pervenerunt, [& beneficio memoratæ noſtræ legis potitæ ſunt] his liceat ſucceſſionem, ſive per teſtamentum, ſive ab inteſtato habere firme, & ſecundum dominium, & ſecundum uſumfructum, & alienare & teſtari, & tranſmittere ſecundum quem voluerint modum, nihilque ſit eis impedimento quolibet tempore ex præſenti conſtituta lege. §. 1. Illud autem firmum ex primo matrimonio filiis maneat, quod ſu-

1 Sacerdoti nulla ſpes nuptiarum. 2 Qui Mutianæ cautioni non ſatisfacit: & rem & fructus reddit. *l.* 76. §. 7. *ff. de leg.* 2. *l.* 73. 79. §. 2. *ff. de cond. & dem.* & uſuras, ſi quas percepit. *verſ. ſi vero.* J. *hic.* 3 Mobilium rerum duo genera hic conſtitui colligas Unum eorum, quæ ita reſtituuntur, ut ſunt accepta, *verſ. ſed ſi quidem.* S. *hic.* aliud ut aliter. *ut hic.* 4 Uſuræ ob uſum debitæ. 5 Id eſt, trientes uſuras, ut *l.* 6. §. 1. *C. de ſecund. nupt.* 6 Non valde locuples, etiam fidejuſſorem dare tenetur: ſin minus, jurat. 7 Juratoria cautio, & hypotheca rerum propriarum fidejuſſionis ſubſidia. 8 *l.* 9. *in fin. ff. de rei vindicat.* adde *l.* 8. *in fin. C. depoſiti.* 9 Χρυσίον, pecunia numerata, *Julian.* 10 Id eſt, trientem. 11 Sacerdotium & mors, nuptiis hic obſiſtere dicuntur. 12 Id eſt, etiamſi extranei. Senſus eſt, extraneum, id eſt, alium a marito, extraneæ perſonæ poſſe legatum relinquere, ſub conditione non contrahendarum nuptiarum, *Jul.* Robertus tamen 1. *animad.* 2. putat, viduitatem a nullo alio indici potuiſſe, quam a marito, & legem Juliam Miſcellam alio non pertinuiſſe, quam ad indictam ab altero conjugum viduitatem. Movetur *lege* 2. 3. *C. de indicta viduitate*, quæ mentionem tantum facit conditionis adſcriptæ conjugum teſtamento, quo nomine reprehenditur ab Antonio Mercatore, 1. *Not.* 2. & textus hic quoque evidenter aliud ſentit, ut & Julianus vetus interpres. 13 Id eſt, ſub conditione caſuali. 14 Si quis certa parte inſtitutus fuerit ſub conditione non faciendi, cavere debebit coheredibus vel ſubſtitutis, nemine ex his apparente cavebitur heredibus ab inteſtato, *Julianus Patricius.* adde *l.* 18. *ff. de cond. & dem.* 15 Teſtator cautionis neceſſitatem legatario remittere poteſt. At non poteſt uſufructuario, *l.* 1. *C. de uſufr.* Poteſt, ſed non de utendo fruendo boni viri arbitratu. Cujacius aliter diſtinguit, ut enim negat omnem cautionem fructuariis remitti poſſe: ita fatetur Mutianam poſſe remitti. 16 Voluntas defuncti ſervanda. 17 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Sed ſi aurum, C. de ſec. nupt.* 18 *l.* 6. §. 1. *C. de ſec. nupt.* 19 *Novell.* 2. intelligit *cap.* 4. 20 Maritus ſcilicet. 21 Ἐπιδοίη, id eſt, dederit. 22 14. genus pœnæ ſecundas nuptias contrahentibus conſtitutæ. 23 Pecunia mobilium appellatione continetur, *hic & l.* 79. §. 1. *ff. de legat.* 3. De quo non eſt dubitandum, quando mobilia ſimpliciter, & per ſe, non autem tanquam acceſſoria certæ rei relicta ſunt. de quo late Philipp. Corn. *vol.* 2. *conſil.* 48. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 127. Mantic. *de conject. ultimar. volunt. lib.* 9. *tit.* 3. Anſ. 24 Et quemadmodum mater ſecundas nuptias contrahens ſuccedat liberis ex teſtamento, vel ab inteſtato, vid. Jul. *c.* 166. 25 Hinc ſumpta eſt pars authenticæ, *Ex teſtamento, C. de ſecund. nupt.* 26 *Novell.* 2. S. *hic.* 27 Id eſt, anno 534. 28 Teſtato filio matres ut ſuccedant ſecundo nubentes. 29 Morientium voluntates ſervandæ. 30 Id eſt, inſtitutionis jure. 31 Senſus eſt, Matri ſecundas nuptias contrahenti filius quantum voluerit teſtamento conferre poteſt, nulla habita ratione bonorum, cum ea ſint a patre, non ab aliis perſonis accepta. 32 Inteſtato filio ut ſuccedant matres ſecundo nubentes, adde *Novell.* 48. *c.* 2. 33 Filio mater ſuccedit ab inteſtato, cum ejus fratribus in capita. 34 Idque in capita. 35 Mater filio ſuccedens in ejus profectitiis, hujuſmodi profectitiorum nudum habet uſumfructum, in adventitiis proprietatem, quam ideo poteſt quoquomodo alienare. Julianus hunc locum ita interpretari videtur *c.* 167. 36 15. pœna ſecundis nuptiis conſtituta; cujus hic ſenſus eſt: Mater binuba ſuccedens filio ab inteſtato, cum aliis defuncti fratribus, bonorum ejus paternorum ſolum habet uſumfructum: adventitiorum vero in ſua rata pro virili etiam proprietatem. Num jus idem in donatione propter nuptias? dicetur J. 37 In rebus acceptis donatione propter nuptias, uxor ſolum habet uſumfructum. J. *hic.* 38 *l.* 6. *C. de ſec. nupt.* 39 Ingratitudinis cauſæ quæ ſint in liberis. De cauſis ingratitudinis, vide *cap.* 28. & 35. S. *hic. Nov.* 115. *c.* 3. 40 Ingratitudinis manifeſtas cauſas eſſe oportet in liberis, ut poſſint exheredari. 41 Ingratitudo fratri poteſt objici: & ob ingratitudinem frater fratrem exheredare poteſt: adeo ut interpretes exiſtiment, eo caſu fratri exheredato nullam competere querelam inofficioſi, etiam turpibus perſonis inſtitutis. 42 Fratres fratribus ut ſuccedant. 43 Ingrati loco habetur, qui mortem fratri procuravit, qui ſe adverſus eum criminaliter inſcripſit, qui omnium bonorum litem ei dictavit. 44 Ingratitudinis ſigna obſerva. 45 Adde *l.* 14. *ff. de bon. libert.* olim id minime nocebat. *l.* 6. *ff. unde cognati.*

per

per his per prædictam a nobis conſtitutum eſt ſanctionem. † Quod [1] ſi antenuptialem donationem, quam mater moriente marito lucrabatur, contigerit ad morientem filium pervenire, & propterea partem ei illius fieri hereditatis: [illegible] ſolum autem habere horum, quamdiu ſuperest, uſum & uſumfructum.

† Maneat igitur & hoc hic, qui ex prioribus nuptiis ſunt, filiis [illegible]: niſi forte ante prædictam conſtitutionem judicialis ſententia & tranſactio inter partes facta de his aliquid ſtatuerit. §. 1. Et [2] quoniam mater excludebatur [3] quidem a filio maſculo, hoc faciente ſenatuſconſulto quod Tertullianum vocant: filiabus autem commiſcebatur: nos non quærentes filiorum jus, ſed exinde & legitima jura dantes, vocamus matrem cum fratribus maſculis & fœminis defuncti: dividentes in quantum [5] numerus filiorum fuerit: quatenus & ea partem habeat tantam quantam unuſquiſque fratrum. Si vero permixti maſculi & fœminæ fuerint: hoc ipſum diſponentes. Si vero pater & filiæ ſolæ conſtitant, ibi ſenatuſconſultum mediam quidem partem dabat matri: reſiduam vero mediam ſororibus quantæcunque exſtiterint. Quod quoniam non primitus correximus, modo adducimus ad competentem correctionem, & in iſto caſu vocantes eam pro [6] rata filiarum: quatenus quantum unaquæque filiarum habet, tantum ſolummodo & ea accipiat: & in omni caſu hoc relato, in virilem portionem (hoc quod legis eſt) etiam mater veniat: ſive conſiſtant ſoli maſculi, ſive ſolæ fœminæ, ſive etiam permixta utraque ſoboles.

CAP. XLVIII.

Ut parentes ſtudeant æqualitatem inter liberos primi & ſecundi matrimonii ſervare.

ILlud quoque ſuper hoc adjicere legi juſtum exiſtimavimus. Si enim moriatur vir aut mulier filios habentes [7] & ex prioribus & ex ſecundis nuptiis, quas poſt hanc noſtram contraxerint legem: [illegible] ex lege eſt, tantummodo relinquentes prioris filiis omnia ad ſecundos deducere, ſed aliquid & prioribus adjicere. Nam ſi aliquem ex ſecundis habeant nuptiis, aut etiam ex primis forſan, ita feſtivum, ita dilectum, ut velint præponere eum aliis in poſſeſſione, damus licentiam hoc agendi: [illegible] Si enim inteſtatis eis mortuis leges omnes ex æquo [8] vocant: competens eſt eos imitantes legem, non vehementer magnis eos abbreviare [9] minutionibus, [illegible] legiſlatione: & juſti quidem erunt ſolam legem cuſtodientes. Si quid autem etiam ſupra legem reliquerint: erunt juſti ſimul & humani patres: [illegible] adhortantes [10] potius [11] quam ſancientes diximus: [illegible] ab inteſtato partem omnibus filiis relinquendam [12] [illegible] §. 1. Sit igitur præſens lex futuro tempori ſanciens, [illegible] futurum eſt, in iis qui continentur in ea caſibus, pro cunctis ſufficiente.

EPILOGUS.

† Hæc igitur tua celſitudo omnibus gentibus quæ ſub tuo ſunt cingulo [15], ſolemni modo manifeſta fieri præcipiat: ut omnes agnoſcentes quia majorem laborem ſuſtinentes quam oportet imperialibus incurrere cogitationibus, tamen nihil prius illorum duximus ſalute, ne undique emendicent quod juſtum eſt, ſed omnes videntes in unum collectam de hac legiſlatione partem, ſciant quia & priorem iis quæ jam poſita ſunt, ſervavimus legem: & futuro tempori competentem poſuimus congruentiam. Datum 15. Kal. Auguſt. Conſtantinop. poſt [16] Beliſarii V. C. Conſ. Scriptum exemplum [17] Patricio glorioſiſſimo præfecto hujus almæ urbis. Scriptum exemplum Baſilidæ glorioſiſſ. magiſtro ſacrorum officiorum expræfecto, exconſule, & patricio. Scriptum exemplum Triboniano glorioſiſſimo quæſtori iterum & exconſule. Scriptum exemplum Germano glorioſiſſimo magiſtro equitum ſacri Præſentis, exconſule & patricio. Scriptum exemplum Tzigæ glorioſiſſimo magiſtro peditum ſacri Præſentis, exconſule & patricio. Scriptum exemplum Floro glorioſiſſ. comiti ſacrarum rerum privatarum & exconſule. † Tua igitur excellentia cognoſcens ea quæ nobis placuerunt, in judicio tuo inſinuet tam advocatis, quam aliis quibus præes, ſecundum hanc noſtram conſtitutionem ſufficientibus his, quæ hac de re a nobis ſcripta ſunt ad Joannem glorioſiſſ. ſacrorum per Orientem prætoriorum præfectum, iterum exconſulem & patricium. Dat. 15. Kal. April. *Conſtantinop.* poſt [18] BELIS. V. C. CONS. *

TIT. II.

DE APPELLATIONIBUS [19] ET INTRA [20] QUÆ TEMPORA DEBEAT APPELLARI.

Hanc legem non habent Scringeriana & Haloandrina editiones, ſed ejus tantum argumentum & ſummam: quod argumento eſt hanc vulgarem tranſlationem ex meliore & integriore archetypo deſumptam, quam ullam aliam editionem, ſed & omnes Novellæ Latinæ deſunt in illis novis editionibus.

NOVELLA CONSTIT. XXIII.

Imp. Juſtin. Auguſt. Triboniano glorioſiſſ. quæſtori iterum & exconſuli.

PRÆFATIO.

ANteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes in præſenti ad hujuſmodi beneficium pervenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitati [21] etenim cautum erat, *ut ſi quis per ſe litem exercuerit, & fuerit condemnatus: intra duos* [22] *dies tantummodo licentiam appellationis haberet, ſi autem per procuratorem cauſa ventilata ſit, & in triduum* [23] *proximum eam extendi.* Ex rerum autem experientia invenimus hoc ſatis eſſe damnoſum: plures enim homines ignaros legum ſubtilitatis, & putantes in triduum eſſe provocationes porrigendas, in promptum periculum incidiſſe, & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe. Unde neceſſarium duximus hujuſmodi rei competenter mederi.

CAP. I.

ET [24] ſancimus omnes appellationes, ſive [25] per ſe, ſive per procuratores, ſeu per defenſores, vel curatores, vel tutores ventilentur, poſſe intra [26] decem dierum ſpatium a recitatione ſententiæ [27] numerandum, judicibus ab iis quorum intereſt offerri: ſive magni, ſive minores ſint, (excepta videlicet ſublimiſſima prætoriana præfectura [28]) ut liceat homini intra id ſpatium pleniſſime deliberare, ſive appellandum ei ſit, ſive quieſcendum: ne timore inſtante opus appellatorium frequentetur, ſed ſit omnibus inſpectionis copia, quæ indiſcuſſos hominum calores poteſt refrænare.

CAP. II.

De conſultationibus [29].

AD hæc ſancimus, ſi quando lis ſperatur in noſtrum [30] inferri conſiſtorium: ſi forte contigerit imperatoriam majeſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis proviſionibus, non poſſe convocare patres [31] quatenus cauſa agitetur non [32] ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium eſt litigantium: ſi culmen imperatorium occupetur? vel [33] quis tantæ eſt auctoritatis, ut nolentem principem poſſit ad convocandos patres cæteroſque proceres coarctare? Sed ſi quid tale evenerit, cauſa intacta permaneat donec imperator ſua ſponte motus & convocari proceres [34] juſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere.

CAP. III.

De Appellationibus in Ægypto, Aſia, Ponto &c.

ILlud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetuſtatis auctoritas ita [35] magiſtratus digeſſerit, ut alii majores, alii medii, alii minores ſint, & appellationes a minoribus judicibus non ſolum ad maximos judices remitterentur, ſed ad ſpectabilium judicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent: novitas autem hoc deliquerit: evenit ut ſuper minimis cauſis maximi noſtri judices inquietentur: & homines propter minimas cauſas magnis fatigentur diſpendiis, ut forſitan totius litis æſtimatio ad ſumptus judiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi quando ex Ægyptiaco [36] tractu, vel adjuncta ei utraque Lybia provocatio ſperatur, uſque ad decem [37] librarum auri quantitatem: non in hanc regiam urbem eam venire, ſed ad præfectum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris [38] nulla ei [penitus] poſt definitivam ſententiam appellatione porrigenda. §. 1. Similique modo quoties in Aſiana [39] diœceſi vel Pontica tale aliquid emerſerit, uſque ad prædictam quantitatem decem librarum auri appellationes ad viros ſpectabiles, comites [40] forte, vel proconſules, vel prætores, vel moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputavimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudi-

1 *Novell.* 2. *c.* 3. 2 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Et cum. C. ad SC. Tertyll.* 3 §. 3. *verſ. frater. Inſt. & l.* 5. *C. ad SC. Tertyll.* 4 *C.* 46. §. 2. S. *l.* 7. *C. ad SC. Tertyll.* 5 Id eſt, in capita. 6 Et ita abrogatur *d. l.* 7. Fratri ab inteſtato ſuccedunt fratres ac ſorores cum defuncti matre viriliter, id eſt, æquis portionibus. Et ſic mater hodie non excluditur a maſculis fratribus defuncti, ut olim *ſupr. hic.* nec concurrit cum ſororibus defuncti in meram dimidiam (ut ſcilicet habeat tantum ſola, quantum reliquæ omnes defuncti ſorores,) ut olim, *ſupr. hic.* ſed in virilem. 7 Æqualitas parentibus ſervanda in inſtituendis liberis: adeo mihi adverſus æquum & bonum facere videntur parentes, integram hereditatem maſculis addicentes, & filias modico contentas eſſe jubentes: adverſus *l. pactum.* 3. *Cod. de collat.* Goth. Vid. Pecc. *de Teſtam. conjug. cap.* 18. *num.* 10. Anſ. 8 Liberi, matri ex æquo ſuccedunt ab inteſtato. 9 Id eſt, depauperare. 10 Parentes ſtudere debent filios ſuos, tam ex ſecundo matrimonio natos, quam ex primo procreatos, æquis portionibus heredes ſcribere. Hæc tamen adhortatio neceſſitatem parentibus non imponit. 11 Legis virtus in hortando nulla pene eſt. vide quæ ſcripſi ad *l.* 7. *ff. de legib.* 12 Legitima pars ab inteſtato, omnino filiis relinquenda. 13 *Novell.* 18. *c.* 1. 14 Legitima quantitas quæ hodie ſit. 15 Sub tua juriſdictione. 16 Id eſt, anno 536. 17 Τὸ ἰσότυπον. 18 Id eſt, 536.

19 Dixi ad *L.* 49. *D.* Huic Novellæ reſpondet conſtitutio 24. apud Julianum. *Goth.* Adde *Novell.* 24. 25. 26. 41. 49. 50. 62. 75. 82. 93. 115. 119. 126. Vid. etiam Ritterſhuſ. *in expoſit. Nov. part.* 10. *cap.* 1. Anſ. 20 Dixi ad *L.* 49. *D.* 4. 21 Id eſt, antiquis legibus. *l.* 1. §. 5. 7. *l.* 2. *ff. quando appell. l.* 6. §. 5. *C. de appell.* 22 *d.* §. 5. 7. *d. l.* 2. *d.* §. 5. 23 *d. l.* 1. §. 5. *l.* 5. *l.* 20. *ff. de appell.* 24 Hinc ſumpta eſt authentica, *Hodie, C. de app.* 25 Appellare quis poteſt, per ſe, vel per procuratorem, vel defenſorem, vel curatorem, vel tutorem. 26 A ſententia judicis appellandum intra decem dies, ſive propria ſit, ſive aliena cauſa, *cap. cum dilectus, in fin. x. de electionibus. cap.* 36. *x. de teſtib. cap.* 15. *x. de ſententia & re judicata.* alias tranſit ſententia in rem judicatam, & pro veritate habetur, ut dixi ad *tit. ff. quando appellandum.* 27 Definitivæ, Julian. *c.* 43. 28 A qua non appellatur. 29 *Novell.* 20. S. *hic.* Julianus 90. *c.* 93. 30 Quid ſi ad alios judices cauſa introducta non fuerit (ex mora judicis) intra annum definita? dabitur temporis reſtitutio. vid. *leg. ult.* §. 4. *Cod. de tempor. appell. l.* 2. *in fin. ff. ſi quis cautionibus.* 31 Id eſt, ſenatum. *Jul.* 32 Si mora imperatoris ſententia ferri non poteſt, judicii præſcriptio non objicietur: Mora & cunctatio principis litigatoribus non nocet. Hinc autem ſumpta eſt Auth. *ſed & lis. Cod. de temporib. & reparat. appell.* 33 Princeps cogi non poteſt, ut intra certum tempus ſententiam ferat. 34 Senatores, Julian. *d. loco.* 35 Magiſtratuum alii majores, alii medii, alii minores. 36 De provocationibus in Ægyptiaca regione porrectis Jul. *c.* 91. 37 Ne dicas 500. aureorum quantitatem, ut Julianus ait *conſt.* 24. *c.* 91. ſed 720. v. Cuj. *hic.* 38 Ita ut hodie Princeps vel Imperator in hiſce ſummis non appelletur. 39 De provocationibus in Aſiana vel Pontica regione porrectis. Julian. *c.* 92. 40 Hic omittuntur Præſides *Novell.* 8. *c.* 15. §. 35. 36.

nem

nem præfecti Auguſtalis vice ſacri cognitoris intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferant decidendas. † Orientalem [1] autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & usque ad decem librarum auri quantitatem limitatas ad virum ſpectabilem [2] comitem Orientis mittere: ſimili modo audientiam & finem eis impoſiturum.

CAP. IV.

Ut a ſpectabilibus ad illuſtres appelletur.

ILlo videlicet obſervando, ut [3] viri ſpectabiles [4] duces [5], vel alii ſpectabiles judices, non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos judices ſuas transmittant appellationes in litibus [6], quantæcunque ſint quantitatis, (cum non oporteat ad compares [7] judices appellationes [8] referri, ſed a minore judicio in majus [9] tribunal aſcendere) ſed ad illuſtriſſimam præfecturam, illorum appellationes, cujuscunque ſint quantitatis, (ut dictum eſt) dirigantur, qui una cum viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat: utroque officio ſubminiſtrante, id eſt, tam ex ſacris ſcriniis more ſolito, quam præfecto prætorio. Ita [10] tamen hæc ſancimus, ut nec a ducibus vel aliis ſpectabilibus judicibus, quibus forte, etſi privati [11] ſint, imperialis majeſtas cauſas injunxerit, appellatio ad memoratos ſpectabiles judices currat: ne [12] cauſa non gradatim procedere, ſed perperam videatur. Sed a præſidibus quidem provinciarum, & judicibus a nobis datis, ſi non ſint ſpectabiles judices, intra memoratam quantitatem referetur. Si autem vel illuſtres [13] ſint dati a nobis judices, quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt, vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati: vel ii qui a principe delegati ſunt, ſpectabilem habeant dignitatem: eorum appellationes ſub quacunque quantitate in hanc regiam urbem ad competentes antiquo more judices referantur. † Omnibus aliis quæ de appellationibus ſtatuta ſunt vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum, vel a noſtra humanitate, intactis illibatisque cuſtodiendis. Dat. Kal. Jul. *Conſtantinop.* poſt BELIS. V. C. CONS.*

DE APPELLATIONIBUS, AD QUEMNAM REMITTANTUR, SI RES OB QUAM APPELLATIO INSTITUITUR, NON SUPRA AURI LIBRAS [14] DECEM VALEAT.

Epitome ſuperioris Conſtitutionis.

NOn principalis litigator duntaxat, verumetiam procurator ejus, defenſor quoque & curator & tutor intra decem dies a lata ſententia provocare poteſt. † A prætoriorum præfectis provocare non [15] licet.

CAP. I.

SI dum principi [16] appellationis cauſam audire non vacat, legitimum tempus decurrat, nullum hinc liti præjudicium gignitur. Quando ad principem ejusque conſilium provocatur, ſi lis ipſa decem libras auri non exſuperet, illam in Ægyptiaco tractu, & adjuncta ei utraque Libya præfectus Auguſtalis audiet, & cognoſcet: in Orientali autem tractu comes Orientis: in Pontico vero, & Aſiatico, ſpectabiles comites, proconſules, prætores, & denique moderatores, ſi quidem hoc ſpecialiter ipſis injunctum fuerit. Qui omnes ſacrum habebunt auditorium, neque quisquam eorum ſententiam de appellationis cauſa latam poterit detrectare.

CAP. II.

QUando a ſpectabilibus præſidibus provocabitur, ſive res litigioſa plus decem libris auri, ſive minus valeat, prætoriorum præfectus una cum quæſtore, ipſis utraque cohorte miniſtrante, de illa cognoſcito.

TIT. III.
DE PRÆSIDE [17] PISIDIÆ.
NOVELLA CONSTIT. XXIV.

Imp. Juſtin. Auguſt. Joanni glorioſiſſ. ſacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconſuli & patricio.

PRÆFATIO.

NUnquam ſane credidimus, veteres Romanos ex [18] parvis adeoque minutiſſimis principiis tam amplam conſtituere rempublicam, & totum exinde terrarum orbem (pene dixerimus) ſibi adjungere, & premere ac tueri imperio potuiſſe, niſi majoribus in provincias magiſtratibus miſſis, plus ea re dignitatis ſibi comparaſſent, ſimulque illis armorum [19] juxta ac legum poteſtatem feciſſent, neque non ad [20] utrumque accommodatos & idoneos habuiſſent, quos quidem prætores vocabant, appellatione illis ex eo indita, quod [21] cæteris omnibus præirent [22] & præponerentur, permiſſa ſcilicet eis tam rei bellicæ adminiſtratione, quam legum præſcriptione. Unde & ea loca in quibus publice magiſtratus vel jus reddere, vel habitare ſolebant, *Prætoria* [23] appellare, & ut pleræque in rempublicam leges ex viva prætorum voce inferrentur, conſtituerunt. Et multi [24] prætores partim Siciliam, partim Sardiniam inſulam, partim Hiſpaniam, partim terra marique alii aliud vel imperio adjecerunt, vel rexerunt.

CAP. I.

HÆc nos in animo reputantes, & vetuſtatem [25] denuo majore cum flore & venuſtate quaſi poſtliminio reducentes in rempublicam, Romano præterea nomini dignitatem addentes, & videntes quod duplici in aſperiores provincias magiſtratu ad hunc usque diem deſtinato, neuter ad plenum ſua forte contentus fuerit, ſed ex ea cauſa per quasdam noſtras provincias, in quibus tam civilis quam militaris magiſtratus exiſtit, ſemper inter ſe rixentur [26], ſemper pugnent, non quo ſubditis boni aliquid faciant, ſed quo eos magis atterant: e re fore putavimus, ſi [27] utrumque magiſtratum tam civilem quam militarem in unam [28] formam contrahamus, imponamusque denuo ei qui hanc poteſtatem habebit, appellationem [29] Prætoris: ut idem & militaribus copiis, quæ per provinciam ſunt ſecundum cognomentum antiquitus illis impoſitum præeat, & præficiatur legibus: ſi quidem & hoc initio Prætorum erat proprium: & cum utriusque officii omnino [30] habeat, una tantum cohorte utatur ex eorum [31] cohortalibus, (tot enim ei ſufficient) quæ Prætoriana cohors appelletur, & per [32] probatorias convenienter hinc procedentes conſtituatur. Ita enim dignitate [33] plenus erit, ita latrocinia exercentibus terribilis, ita injuſtis inevitabilis: ſi majore cum poteſtate omnia conficiat: & cum lex jampridem a nobis poſita jubeat omnes omnino judices puris uti manibus, ei obtemperet, & præſtito juramento, ſecundum hanc res gubernet, tam [34] armis utens quam civilia ſecundum noſtras leges ordinans. Unde tametſi ex glorioſiſſ. Conſulib. [35] aliquis ad hanc adminiſtrationem accedat, nihilominus in hoc imitatio quædam priorum eluceat, qua videlicet provincias ſortientes Coſſ. conſulareſque viri, & non multo [36] illis inferiores Prætores, paulatim Romanorum nomen ita auxerunt, & tam amplum effecerunt, quantum nulli [37] unquam alii reipublicæ ſeu imperio conceſſit Deus. Id quod in *Piſidarum regione initium primum ſumere volumus*: propterea quod veteres annalium [38] ſcriptores prodiderunt, olim [39] Piſidarum gentem univerſæ illius terræ ſummum tenuiſſe imperium, & jam nunc majore & vehementiore hanc provinciam magiſtratu indigere, (nam & maximi [40] in ea pagi ſunt, & multi homines, [illegible] & prædatricibus illis & ſanguinariis regionibus, [illegible] & quandam infeſtationem [42] capitis colluctæ ſunt, & Lycaoniarum [43] habitaculum vocantur, hunc magiſtratum præficiendum credimus, qui jam inde ordine legitimo in eam progrediatur. Ac ſi hic magiſtratus ſit ſpecie quadam incurſionis miſceatur, componantur etiam in unum tam militaris, quam præſidialis inſignia, & omnes eam militares copiæ ſequantur, quæ in provincia ſunt. Ad hæc tota civilis cohors venerando jam vocabulo appelletur, & prætoris cognomento honoretur, quis ipſum non abhorreat? quis non revereatur, ſimul in [44] unum leges & arma coire ſpectans, & indidem conditione præpoſita, ut aut legibus obtemperet, ſi bono eſſe animo, & ſervari velit, aut, ut vel primo ſtatim intuitu pereat, armis in proximo leges corroborantibus.

CAP. II.

OPortet igitur, ut qui hunc magiſtratum ſuſcipit (ſemper autem gratis [45] eum, & abſque ulla datione pecuniæ ipſi conferimus), ut & ipſe per omnia ſordibus abſtineat, & his ſolis, quæ ex publico ſolvuntur, contentus ſit, id quod etiam prius [46] noſtra lex dixit) pulchre & cum quadam [47] aſperitate humaniter ſe erga ſubditos gerat, quemadmodum in priore lege diſpoſuimus, homicidia, adulteria [48], raptus virginum, omnemque maleficium provincia expellat, & qui ea deliquerint, ſecundum [49] noſtras leges puniat, neminem præterea maleficorum revereatur, etſi de potentioribus ſit, neque his ſe ſubmittat, qui nullam de ſe utilitatem [illegible] præbere poſſunt: ſed per omnia jus ipſum tueatur, & ad noſtras leges reſpiciat, & ſecundum eas judicet, & ut ſubditi noſtri ſecundum illas vitam ſuæque ſtudia inſtituant, efficiat, inſuper ad Deum quoque, & noſtri timorem reſpiciat, neque præterea quicquam omnino in animo cogitet. Item ut neque creditor [50] ex provincia hunc commeet, neque immodicis literis nos interpellet, ſed in omnibus prior ipſe audientiam accommodet, atque diſceptet, & memor, quantam illi dignitatis magnitudinem dederimus, ita ſe hac in re gerat, ut pro geſto magiſtratu cauſam dicere neceſſe non habeat, ſciens, quod ſi quis eo adito jus ſuum non conſequatur, compellaturque hæc ad nos referre, pro eo deinceps certamen illi nobiſcum futurum eſt. Quemadmodum enim juriſdictionis augmento ipſum honoravimus, ita rurſus ſi præter intentionem & opinionem noſtram tradita cum adminiſtratione abuti deprehenderimus, competenti ipſum animadverſione perſequemur, tam Deo in hoc ſubſervientes,

1 De provocationibus in orientali regione porrectis. Jul. c. 93. 2 Vel ita, de appellationibus contra ſententias ſpectabilium porrectis. Jul. c. 95. 3 A ſpectabilibus ad illuſtriſſimum P. Præt. appellatur. 4 In his cauſis, in quibus ipſi principaliter judicant. *Jul.* 5 Proconſules. *Julian.* 6 Appellari non ſolet a pari ad parem. 7 Par in parem non habet imperium. *l.* 3. *in fin. l.* 4. *ff. de recept. qui arbitr.* 8 De appellationibus contra ſpectabiles judices introducendis & exercendis. Jul. c. 95. c. 101. 9 A minore ad majus tribunal appellatur, vide *l.* 1. *l.* 2. *l.* 3. *ff. quis & a quo appelletur.* 10 Aut potius non ſpectabiles, Jul. *hic*, hoc ſenſu: ſi non ſpectabiles ſint hi, contra quos appellatio porrecta, & a divina juſſione vel ab aliis magiſtratibus judices conſtituti, tunc proconſules appellationem audiant. 11 Id eſt, non illuſtres, *l.* 32. *Cod. de appellat.* 12 Gradatim cauſa procedere debet, & ſic omiſſis mediis judicibus [illegible]

[illegible: notes 12–22 continue]

[illegible: notes 23–50]

quam opem ferentes legibus, ſive furta [1] eum feciſſe, ſive gratia forte aut inimicitiis ſuperatum, ſive leges noſtras transgreſſum eſſe deprehenderimus: dum enim ſubditos iterum exigere, & his malis, quæ usque adhuc extiterunt, mederi volumus: & magnas opes deſpeximus, & ad hanc diſpoſitionem oculos convertere properavimus.

CAP. III.

POrro non tantum ad hæc eum proſpicere oportet, quæ ante a nobis dicta ſunt, ſed etiam curare ut affluens rerum copia [2] ſit in urbibus, ne quid cives deficiat. Inſpiciat etiam in civitatibus opera [3], neque in hoc ſeipſos a ſe vinci patiatur: ſed & aquarum ductus, & pontes, & muros, & itinera publica refici ſtudeat, neque committat, ut exactores [4] qui illuc commeant, in aliquo ſubditos noſtros prægravent: neque juſſiones alias, quæ improbato more fieri ſolitæ, ex thronis excellentiæ tuæ de refectione murorum, de ſternendis itineribus publicis, deque aliis, plus mille cauſis procedunt, ſuſcipiat. Omnium enim horum cauſa, & ſi aliud præterea ejus generis, nemini permittit, ut ſubditos noſtros injuriis afficiat, neque prodibit de thronis tuis ſententia, quæ tale quid dicat, (jam enim hoc prohibuimus) ſed ſolus ipſe omnium curam geret. Si vero ex ſacræ noſtræ legis ſententia pragmaticam aliquam formam [5] dirigamus, quam forte ad tuam emittamus præfecturam, examinabit ille prius, quæ inibi a nobis jubentur. nemini autem alii omnino copia fiet deprædandi ſubditos, quo magis aliquando provincias iterum refertas hominibus, iterum ſuis civibus efflorescentes, neque undique huc confluentem videamus hominum multitudinem, qui propter improbitatem præſidum in ſuam patriam reverti non audeant. Ideoque ſancimus ne amplius excellentia tua Piſidicæ gentis magiſtratus pro diviſis habeat, ſed ut unum ſit in ea ſpectabilis Prætoris officium, quod idem & militare & civile exiſtat: quod ſimiliter & publicarum civiliumque rerum curam gerat, & militibus præeat, ut mutuo [6] auxilio & juriſdictio ex armis vires colligat, & cohors armata condecoretur lege. Neque enim deinceps aliqua per urbes orietur ſeditio, ſi talem de cætero virum præfecerimus, qui utroque nobis officio dignus putabitur.

CAP. IV.

QUæcunque igitur fiſcus erogaturus eſt, ea ſecundum ſubjectam huic ſacræ noſtræ legi deſcriptionem ſpectabili prætori, circaque ipſum verſari ſolitis præſtari jubemus. Unde & ſacræ noſtræ appellationis notam præponi volumus, & qui Piſidiæ præſes erit, is prætor [7] Juſtinianeus eſto. Obtemperet autem illi Prætoriana cohors, ex probatoriis [8] (ut diximus) conſtituenda, quæ ſimiliter tam civilibus quam militaribus hominibus juxta & rebus occupata ſit. † Ad hæc publicorum quoque tributorum exactio hunc præſidem cohortemque ejus reſpiciet, & omnia magiſtratus habebit inſignia [9], quæ etiam modo habet, ſellam [10] ſcilicet curulem ex argento, *ſecurim quoque*, & faſces: habebit etiam inter milites Adreſponſum [11], adeoque & eo ipſo principatum illi inter milites, qui illic locorum ſunt, tribuimus, ut ipſos & pulchre regat, & cogat in ordinem, inſtruatque ut non ſolum latrocinantes perſequantur, ſed etiam ſubditos inter ſe manſuetos & modeſtos reddant. Neque item committat, ut ſeditiones moveantur in urbibus aut comites quidquam ad fiſcum ſpectans divellant, ſed ſupra [12] omnes poteſtatem habeat, nemine prorſus excepto. † Collocatus autem hic magiſtratus ſit in mediis [13] & in numerum ſpectabilium deſcriptus. Unde quæcunque in vicariis olim, hodie in comitibus Juſtinianeis Pacatianæ [14] Phrygiæ & Galatiæ primæ [15], item ſpectabili comite Orientis [16], & ſpectabilibus proconſulibus ſunt, ea & in hoc exiſtant: ſitque & ipſe ſpectabilis magiſtratus, & [17] appellationes quæ apud ipſum interponuntur, mittantur huc, & examinentur: ſicut in cæteris ſpectabilibus fieri ſolet magiſtratibus, introducanturque [18] in judicium glorioſiſſim. præfectorum, in cognitionem cauſæ, adhibito etiam glorioſiſſimo quæſtore ſacri noſtri palatii: propterea quod tametſi [19] is magiſtratus nonnihil in ſe habet militare, tamen quia prorſus in civilem & legitimam mutatus eſt formam, ideo neceſſario eundem tenere ordinem debet, qui pro conſuetudine jam olim obtinente in ſpectabilibus magiſtratibus obſervatus eſt.

CAP. V.

QUoniam vero nuper ſacra conſtitutione conſcripta promulgavimus, ut cauſæ appellationum, *quæ quidem quingentorum aureorum* [20] *ſummam non excedant*, a ſpectabilibus præſidibus huc devolutæ, in habitu & ordine ſacri auditorii examinentur, ſancimus [21], ut ſi qua ejusmodi cauſa emergat, ſcilicet in Piſidia duntaxat, ex delegatione ſive noſtra, ſive alicujus glorioſiſſimorum noſtrorum procerum, niſi qui datus eſt judex ſpectabilis ſit, ut non ad ſpectabilem Juſtinianeum comitem Pacatianæ Phrygiæ (id quod prius lege [22] determinavimus) proficiſcatur, ſed ad ipſum deferatur in ſua provincia interpoſita appellatio, & ipſe de ea cognoſcat in habitu ſacri auditorii (cohoneſtamus [23] etenim magiſtratum hoc etiam) & perfectam illi formam imponat, non remittendam ad hanc almam urbem, ne forte parvis [24] de cauſis magnas bonorum ſuorum perturbationes & damna litigatores ſuſtineant.

CAP. VI.

UT autem qui vel hoc prætoris, vel alia nobis inventa & invenienda officia ſuſcipiunt, cognoſcant, quo tandem modo provincias eos gubernare conveniat, viſum nobis eſt, non tantum ſigna [25] eis præbere adminiſtrationis in codicillis (ut vocant) ſed etiam, modum præſcribere, ſecundum quem provinciam adminiſtrent, (quæ quidem, qui nos anteceſſerunt legislatores, conſulta [26] quædam præſidialia appellabant) ut ad hæc intentis oculis propriam dirigant adminiſtrationem, perque hanc omni ex parte ſubditis noſtris proſint. Unde & id genus ſacra mandata juſſimus in ſacro laterculo reponi, ut una cum codicillis præberentur, præſidibus tum jusjurandum, quod in ſacra noſtra conſtitutione [27] deſcripſimus, præſtantibus, tum omnia alia, ut nos ordinavimus, adminiſtrantibus. Subjicietur autem a nobis huic ſacræ legi quædam etiam deſcriptio, quæ exprimat quid ipſum cum deligitur, præbere conveniat occaſione codicillorum officii, *ſive in ſacro laterculo, ſive in foro glorioſiſſimorum præfectorum*, quid rurſum illi, item adſeſſori, & circa ipſum verſari ſolitis porrigatur ex publico: ut omnibus nota facta providentia, quam circa officia gerimus, ille incontaminatum nobis & undique ſpectatum ſuum exhibeat miniſterium.

§. 1. Hanc ſane legem tum ſacrarum noſtrarum conſtitutionum lectio monſtrabit, (juſſimus enim & hanc inter eas deſcribere) tum ipſe ad effectum deduces, ut perpetuo in ipſis factis reluceat conſpiciaturque.

Oportet [28] prætori Piſidiæ annonarum, & capitum, ac reliqui ſolatii titulo præberi ſolidos CCC. ejus adſeſſori, ſolidos LXXII. ejus cohorti, aureos LII. Rurſum pro codicillis adminiſtrationis oportet ipſum præbere ſic: Spectabilibus tribus chartulariis ſacri cubiculi, ſolidos IX. primicerio clariſſimorum tribunorum notariorum & laterculenſibus, ſolidos XLV. ejus adjutori, ſolidos III. cohorti glorioſiſſimorum præfectorum pro juſſionibus & omni alia cauſa, ſolidos LX.

TIT. IV.
DE PRÆTORE [29] LYCAONIÆ.
NOVELLA CONSTIT. XXV.

Imp. Juſtinianus Aug. Joanni glorioſiſſ. per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconſuli & patricio.

PRÆFATIO.

CUm ad prima illa principia, ex quibus Lycaonum gentem, antiquarum rerum ſcriptores [30] & enarratores conſtitiſſe tradiderunt, reſpicimus, & quod maximam cum Romanis affinitatem habeat, quodque ex eadem ferme occaſione in unum coacta ſit, majore, quam hactenus magiſtratu eam exornare, juſtum putavimus. Siquidem uſu venit, ut olim Lycaon, qui [31] Arcadiæ in Hellade rex fuit, & Romanum ſolum incoleret, & aſſumptis quondam Oenotriis Romano Imperio daret veluti principium (dicimus autem vetera illa, quæ longo ante tempore Æneæ & Romuli ætates præceſſerunt) & deducta in haſce partes colonia, Piſidiæ bonam partem adimeret, eique deinde ſuum nomen inderet, & regionem ex ſe Lycaoniam appellaret. Inde adeo juſtum fuerit & ipſam magiſtratu adornare, cui veteris apud Romanos inſtituti ſigna & notæ inſcribantur, & illos, qui hoc ipſam tempore regunt (de præſide civilis juriſdictionis loquimur, & eo cui armorum cura commiſſa eſt) in unum contrahere, & prætoris [32] appellatione decorare. Eſt enim hoc nomen quaſi jure patrio Romani Imperii proprium, & ante [33] ipſos etiam Coſſ. in ampla Romanorum republica uſui habitum. Nam veteres Romani ſuos imperatores prætores appellabant, ſimulque illis præbebant, ut militaribus præirent copiis, & deſcriptis ab illis parebant legibus, & prorſus erat hic magiſtratus ex ambobus contemperatus, præ ſe ferens & oſtentans tam in inſtruenda acie robur, quam in ferendis legibus rectum & decentem ordinem.

CAP. I.

QUoniam igitur propoſitum nobis eſt etiam hic utramque adminiſtrationem in [34] unam contrahere, propterea [35] optimo illi jure prætoris [36] appellationem imponimus, ut una cum prætoris appellatione audientium animis inſonet ipſius quoque magiſtratus ſubſtantia ac natura, & quod non ſimplex ſit, nec ad unam aliquam rem tantummodo (nempe vel arma, vel leges) reſpiciat, ſed ſimul utrumque ad ſe munus ex æquo attrahat, quodque per copias militum vehemens & robuſtus, per legem lenis & manſuetus ſit: & per hanc cauſam maleficis quidem vehementiorem, probioribus vero civiliorem ſe & moderatiorem exhibeat. Neque hoc ſine cauſa agimus, aut ſolam appellationem attendimus, ſed ex uſu ac neceſſitate magiſtratus quoque metimur. Nam fortes ea regio viros habet, neque in ullo differt [37] ab Iſauria in medio, ut quæ mediterranea, aprica, equorum altrix exiſtens, tum multos viros, tum multos equos enutriat: magnus quoque in ea numerus eſt magnorum pagorum, & virorum ad equitandum, ad ſagittandum, ad animos ſine negotio & celeriter excitandos, ad arma prompte tractanda, denique tam ad militare imperium forte averſandum, quia illorum ſtatus privatam ipſis fortunam & ſolis civilibus magiſtratibus ſubditam adſcribit, quam ad hoc rurſus, *civile ſcilicet*, contemnendum, quia ſoli obtemperare legi, quæ non item ſtrenuitatem quandam adjunctam habeat, audacioribus formidabile eſt, idoneorum. Hæc nos permoverunt ut hunc quoque magiſtratum, quemadmodum apud Piſidas [38] fecimus, coadunatum redderemus, & noſtro appoſito nomine Prætoris ei appellationem inderemus. Volumus etenim & hunc prætorem [39] Juſtinianeum Lycaoniæ appellari, quomodo ſane & Piſidiæ, & aliorum. Deinde utramque [40] etiam cohortem in unam contrahimus, & *cui civilis, & cui militaris magiſtratus præfuit, ac Prætorianam illam appellamus*, conſtituendam [41], ex probatoriis more ſolito, ex ſacro libellorum ſcrinio, ex quo olim & duciani eas ferebant, proce-

1 Avaritia, gratia, inimicitiæ, judicum peſtes. 2 Adde *l.* 1. §. 11. *ff. de off. præf. urb.* 3 *Nov.* 17. *c.* 4. *in pr.* & §. 1. *l.* 7. §. 1. *ff. de off. proconſ.* 4 *Nov.* 17. *c.* 8. 5 *Nov.* 17. *c.* 4. 6 Alterius ſic altera poſcit opem res & conjurat amice, adde *l. qui reſtituere.* 68. *ff. de rei vind.* 7 Ideo apud Julianum *conſt.* 17. conceptus eſt hic titulus, *de officio prætoris Juſtinianei Piſidiæ.* 8 Ex ſcrinio libell. *Novell.* 25. *c.* 1. 9 Inſignia præſidum ſella curulis ex argento, ſecuris & faſces, vid. *Novell.* 30. *c.* 6. & *l.* 14. *l.* 16. *ff. de officio proconſulis.* 10 Δίφρον ἐξ ἀργύρου. Carrucam argenteam vocat Julianus *hic.* 11 Καὶ εἰς ἀπόκρισιν. Hal. ad reſponſum propter milites, *Julian.* Adreſponſus ἀποκρισιάριος, reſponſa dans vice magiſtri militum. *Novell.* 25. *c.* 1. *in fin. Nov.* 123. *c.* 25. 12 Vid. *l.* 4. *ff. de offic. præſidis.* 13 Spectabilis dignitas media inter illuſtrem & clariſſimam. 14 *Novell.* 8. *c.* 2. 15 *d. Nov. cap.* 3. 16 *d. Nov. c.* 5. 17 Si provocatio porrecta fuerit contra ſententiam Prætoris Piſidiæ, vel alterius, qui in Piſidia judicavit, Jul. *conſt.* 17. *c.* 67. 18 Ut appelletur a ſententia Prætoris Piſidiæ ad P. Præt. & Quæſtorem ſimul. 19 Prætor Piſidiæ nonnihil habet militare, & tamen prorſus in civilem & legitimam mutatus eſt formam. Ea ratione fit, ut ab eo appelletur ad P. Præt. & ad Quæſtorem ſimul. 20 *Trecentos*, legit Julianus *hic.* 21 Ut ſi in Piſidia ex Imperatoris juſſione datus erit judex, non appelletur ad Comitem Pacatianæ, ſed ad Prætorem Piſidiæ: ſcil. ſi cauſa provocationis ultra 300. ſit aureos. 22 *Novell.* 8. *c.* 2. 23 Ut Prætor Piſidiæ ſacrum etiam auditorium habeat. 24 Parvas cauſas Julianus interpretari videtur 300. aureorum. 25 Τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς, inſignia magiſtratus. 26 Mandata præſidis. *Scrimg.* 27 *Nov.* 8. 28 Notitia præſidis Piſidiæ.

29 6. *Ecl. de offic. prætor. Lycaoniæ.* Jul. *conſt.* 18. Præſes dicitur 8. *c.* 15. §. 20. 30 Annales probant. *Novell* 24. *c.* 1. 31 Vid. Pauſaniam 8. *Arcad.* 32 Qui præſes olim Lycaoniæ, hodie prætor. 33 Vid. Feſtum in prætoria porta. 34 Idem ergo hic conſtituitur in Lycaonia, quod conſtitutum fuit in Piſidia. *Nov.* 24. *cap.* 1. 35 Prætores igitur ii videntur fuiſſe, qui civilem ſimul & militarem poteſtatem habuerunt. 36 Ut qui antea præſes, Lycaoniæ prætor nominetur. 37 Ammianus 14. Relicta ora maritima, in Lycaoniam adnexam Iſauriæ ſe contulerunt. Porro Lycaonia magna ex parte campeſtris, idem *ibid.* 38 *Novell.* 24. 1. 39 Nota de prætore Juſtinianeo Lycaoniæ. 40 Ut prætor Lycaoniæ habeat civilia & militaria inſignia. 41 Ut Prætoris Lycaoniæ apparitio fiat per probatorios.